Scientific-Research Quarterly Siasat-e Motalieh
12th Year, No. 46, 2024

An Examination of the Evolution of United Nations Humanitarian Assistance and Its Role in Achieving the Concept of Relief

Mohammad Rezazadeh[1], Mohammad Ali Kafaeifar[2]

[1] *PhD. Student, International Law, Qom Branch, Islamic Azad University, Qom, Iran* ***(Corresponding author).*** *rezazadeh.mohammad1980@gmail.com*

[2] *Assistant Professor, Department of International Law, Faculty of Humanities, Qom Branch, Islamic Azad University, Qom, Iran. Ma.Kafaeifar@gmail.com*

Abstract

The existing mechanisms of the United Nations, as the most significant executor of humanitarian assistance at the international level, rapidly expanded in the post-Cold War era. Numerous resolutions were adopted by the Security Council, the General Assembly, and the Economic and Social Council concerning humanitarian assistance, leading to the establishment of specialized institutions such as the Office for the Coordination of Humanitarian Affairs. Norms related to humanitarian law within the UN system are continually evolving. This study aims, first, to explain the evolution of the UN's humanitarian assistance system and, second, to review the operational aspects of the current system, particularly in decision-making processes. Additionally, the study elucidates the privileges and immunities of the United Nations and its specialized agencies while examining laws related to the safety and protection of humanitarian personnel. The central research question explores how understanding the evolution of humanitarian assistance can contribute to achieving the concept of relief in crisis-stricken environments. By delineating the general patterns within the current UN humanitarian system, the study outlines the legal framework governing humanitarian assistance and evaluates the effectiveness of these mechanisms in fulfilling their intended objectives. Understanding these frameworks can enhance the interaction between states and the United Nations and its related commissions on humanitarian relief, ensuring the equitable distribution of aid opportunities in conflict-affected and war-torn regions. The UN humanitarian system is undergoing continuous simplification and integration, particularly through the establishment of the Office for the Coordination of Humanitarian Affairs, which seeks to become the central hub for UN relief efforts. Legal mechanisms governing humanitarian activities, from privileges and immunities to specialized safety and security agreements, are constantly evolving and may contribute to improving humanitarian efforts. Nevertheless, it appears necessary for the General Assembly and the Secretary-General to intensify their efforts—amid persistent state pressures—to adopt essential and coordinated conventions, ensuring the protection and support of humanitarian workers in both armed conflicts and natural disaster scenarios.

Keywords: United Nations, Humanitarian Law, Relief, Security.

Received: 2024-02-23 ; **Received in revised form:** 2024-04-07 ; **Accepted:** 2024-05-14 ; **Published online:** 2024-06-22
https://doi.org/10.22034/sm.2024.559451.1916
© the authors
http://sm.psas.ir **Article type:** Research Article
Publisher: Political Studies Association of the Seminary

فصلنامه علمی - پژوهشی سیاست متعالیه
سال ۱۲، شماره ۴۶، ۱۴۰۳

بررسی تطور کمک‌های بشردوستانه سازمان ملل و نقش آن در دستیابی به مفهوم یاری‌رسانی

محمد رضازاده[۱]، محمدعلی کفائی‌فر[۲]

[۱] دانشجوی دکتری، حقوق بین‌الملل، واحد قم، دانشگاه آزاد اسلامی، قم، ایران (**نویسنده مسئول**).
rezazadeh.mohammad1980@gmail.com

[۲] استادیار، گروه حقوق بین‌الملل، دانشکده علوم انسانی، واحد قم، دانشگاه آزاد اسلامی، قم، ایران.
Ma.Kafaeifar@gmail.com

چکیده

سازوکارهای موجود در سازمان ملل متحد که مهم‌ترین مجری کمک‌های بشر دوستانه در سطح نظام بین‌الملل است، در فضای متاثر از پایان جنگ سرد به سرعت توسعه یافت. چنانکه قطعنامه‌های متعددی از سوی شورای امنیت، مجمع عمومی سازمان ملل و شورای اقتصادی و اجتماعی در زمینه کمک‌های بشردوستانه به‌تصویب‌رسید و نهادهای تخصصی، مانند دفتر هماهنگی امور بشردوستانه ایجاد شد. هنجارهای مربوط به حقوق بشردوستانه در نظام سازمان ملل متحد، دائماً در حال توسعه است. در این راستا، هدف پژوهش حاضر، اولاً، تبیین تطور نظام کمک‌های بشردوستانه سازمان ملل متحد و ثانیاً مروری بر نحوه عملکرد نظام فعلی موجود، در رابطه با فرایندهای تصمیم‌گیری در این سازمان است. همچنین، امتیازات و مصونیت‌های سازمان ملل متحد و آژانس‌های تخصصی را تشریح کرده و قوانین مربوط به ایمنی و حفاظت از پرسنل بشردوستانه را بررسی می‌نماید. بر این اساس پرسش اصلی پژوهش حاضر این است که فهم سیر تطور کمک‌های بشردوستانه چگونه می‌تواند در دستیابی به مقوله یاری‌رسانی در محیط‌های بحران‌زده اثرگذار باشد؟ با تبیین الگوهای کلی در نظام فعلی بشردوستانه سازمان ملل متحد، چارچوب قانونی کمک‌های بشردوستانه سازمان ملل متحد ترسیم شده و نشان داده شد که این سازوکار چگونه عمل می‌کند و سازمان ملل متحد به چه میزان در دستیابی به آن کامیاب بوده است. شناخت این سازوکارها می‌تواند در نوع ارتباط دولت‌ها با سازمان ملل متحد و کمیسیون‌های مرتبط با مقوله یاری‌رسانی موثر باشد و باعث توزیع عادلانه فرصت‌های حمایتی در محیط‌های آشوب‌زده و متاثر از جنگ شود. نظام بشردوستانه ملل متحد، در حال ساده‌سازی و یکپارچه‌سازی مداوم، به ویژه از طریق تأسیس دفتر هماهنگی امور بشردوستانه، در جهت تبدیل شدن به مرکز هماهنگی برای اقدامات امدادی سازمان ملل متحد است. مکانیسم‌های قانونی مربوط به انجام امور بشردوستانه، از امتیازات و مصونیت‌ها گرفته تا موافقت‌نامه‌های ویژهٔ ایمنی و امنیت، موضوعی در حال تغییر بوده که ممکن است به اجرای بهتر اقدامات بشردوستانه کمک کند. با

استناد به این مقاله: رضازاده، محمد؛ کفائی‌فر، محمدعلی (۱۴۰۳). بررسی تطور کمک‌های بشردوستانه سازمان ملل و نقش آن در دستیابی به مفهوم یاری‌رسانی. *سیاست متعالیه*، ۱۲(۲): ص۲۹۹-۳۲۰. https://doi.org/10.22034/sm.2024.559451.1916

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۱۲/۰۴ ؛ **تاریخ اصلاح:** ۱۴۰۳/۰۱/۱۹ ؛ **تاریخ پذیرش:** ۱۴۰۳/۰۲/۲۵ ؛ **تاریخ انتشار:** ۱۴۰۳/۰۴/۰۲

ناشر: انجمن مطالعات سیاسی حوزه **نوع مقاله:** پژوهشی http://sm.psas.ir

© the authors

وجود این، به نظر می‌رسد ضروری است که مجمع عمومی و دبیرکل، تحت فشار مداوم دولت‌ها نسبت به تصویب کنوانسیون‌های ضروری و هماهنگ مربوطه و تضمین فعالیت و حمایت از بشردوستان، چه در درگیری‌های مسلّحانه و چه در زمان فجایع طبیعی، تلاش بیشتری داشته باشند.

واژه‌های کلیدی: سازمان ملل متحد، حقوق بشردوستانه، یاری‌رسانی، امنیت.

۱. مقدمه

یاری بشردوستانه، اقدام افراد، سازمان‌ها یا حکومت‌ها به یاری کردن مردمی است که در محنت به سر می‌برند. این محنت، ممکن است ناشی از سوانح طبیعی، نظیر سیل، زلزله، سونامی، طوفان، صاعقه و رانش زمین و یا سوانح بشرساخته، نظیر بیوتروریسم، شیوع بیماری‌های ویروسی، حملات و تهاجم شیمیایی و خسارات ناشی از آلودگی‌های زیست‌محیطی، نظیر خسارات ناشی از دفع پسماندها، خسارت به زمین، خسارت به آب، خسارت به اموال و اشخاص، خسارات ناشی از اصلاحات ژنتیکی و همچنین، مخاصمات، نظیر مخاصمات غیربین‌المللی، مانند شورش، کودتا، انقلاب، اعتصاب، تظاهرات اعتراضی و در نهایت مخاصمات بین‌المللی و منطقه‌ای باشد. اینگونه اقدامات، بر پایهٔ اصول انسانی و بر یک مبنای غیرجانبدارانه، در پاسخ به نیازهای انسانی ناشی از وضعیت‌های اضطراری سیاسی پیچیده و مخاطرات طبیعی، براساس سه اصل حق حیات توأم با حفظ کرامت، تمییز میان رزمندگان و غیر رزمندگان و اصل بازگرداندن اجباری، صورت می‌گیرد و شامل طیف گسترده‌ای از کمک‌ها از تغذیهٔ نوزادان تا اقدامات بلندمدت، مانند تقویت سازوکارهای اجتماعی و نهادی-بومی، جهت اجتناب از بحران آینده می‌شود.

یاری بشردوستانه، از منشور، قطعنامه‌های ملل متحد و اسناد بین‌المللی حقوق بشر نشأت می‌گیرد. چنانکه ماده ۵۵ منشور مقرر می‌دارد: «ملل متحد، در جهت احترام مؤثر و جهانی حقوق بشر و آزادی‌های اساسی، خواهد کوشید»؛ همچنین، ماده ۲۸ اعلامیه جهانی حقوق بشر، که حقوق‌دانان و اکثر دولت‌ها آن را قاعدهٔ عرفی بین‌المللی می‌دانند، می‌تواند برای تقویت این عقیده، مورد استناد قرار بگیرد که حقی تحت عنوان یاری بشردوستانه وجود دارد. درواقع این مقرره، حق حیات مذکور در ماده ۶ میثاق حقوق مدنی و سیاسی، حق تمامیّت جسمی و حق استانده مناسب زندگی، مذکور در ماده ۱۱ میثاق مذکور را به حق بهره‌مند شدن مؤثر از آن‌ها پیوند می‌دهد. در پسِ اینگونه اقدامات بشردوستانه، سامانه‌ای غیررسمی از بازیگران بشردوست، شامل سازمان‌های بین‌المللی، سازمان‌های غیردولتی، نیروهای حافظ صلح و کارگزاری‌های اهداءکننده قرار دارد؛ که با یک تقسیم کار کلی اداره می‌شود. ازجمله، براساس قطعنامه ۴۶/۱۸۲ مجمع‌عمومی سازمان ملل در سال ۱۹۹۱، یک هماهنگ‌کننده، برای وضعیت‌های اضطراری ایجاد شد و بخش امور بشردوستانه، بنیان نهاده شد. علاوه‌بر این، ناتو در زمینهٔ حضور نیروهای مسلح در بحران‌های بشردوستانه مطرح شد. دفتر بشردوستانهٔ جامعه اروپا در دهه ۱۹۹۰ و با هدف کمک به بحران پناهندگان کُرد تشکیل شد. همچنین، سازمان‌های غیردولتی بشردوستانه، به عنوان بازیگران بشردوست، شکل گرفته و مطرح شدند.

هدف پژوهش حاضر که با روش توصیفی-تحلیلی انجام شده، این است که ضمن پاسخ به این سؤال که

نظام یاری‌رسانی بشردوستانه سازمان ملل متحد، دارای چه سبقهٔ تاریخی است، به این سؤال پاسخ دهد که نحوهٔ عملکرد نظام کنونی یاری‌رسانی بشردوستانه چگونه است و همچنین سازمان ملل متحد در رابطه با یاری‌رسانی بشردوستانه، امتیازات و مصونیت‌های سازمان ملل متحد و آژانس‌های تخصصی و ایمنی و حفاظت از پرسنل بشردوستانه دارای چه مقرراتی است. در متن پژوهش، به عنوان نمونه مثالی، مواردی که مربوط به جمهوری اسلامی ایران می‌شود، ذکر شده است. ایران ازجمله کشورهایی است که در فضای ملتهب منطقهٔ غرب آسیا به ویژه جنگ عراق، سوریه و افغانستان، به شدت درگیر مفهوم یاری‌رسانی شده و همواره ایران، متقاضی کمک‌های بشردوستانه جهت التیام‌بخشی به آسیب‌دیدگان است.

۲. پیشینه ظهور کنشگران بشردوستانهٔ سازمان ملل متحد

ترسیم مرز مشخصی میان تلاش‌های سازمان ملل متحد در زمینهٔ توسعهٔ اقدامات بشردوستانه و امداد اضطراری، دشوار است. برخی از نهادهای سازمان ملل متحد در هر دو زمینه، فعال هستند، مانند برنامهٔ جهانی غذا یا برنامهٔ عمران سازمان ملل متحد؛ و سایر نهادها تنها بر جنبهٔ اقدامات امدادی تمرکز دارند، مانند دفتر هماهنگی امور بشردوستانه، که به نظر می‌رسد باید نیم‌نگاهی نیز به ارتباط مؤثر اقدامات امدادی و ابتکار در زمینهٔ توسعه داشته باشد.

۲-۱. نخستین تلاش‌های سازمان ملل متحد

ماده ۵۵ اساسنامه سازمان ملل متحد، هدف سازمان ملل دربارهٔ کمک‌های بشردوستانه را چنین اعلام داشته است: «دستیابی به همکاری بین‌المللی در حل مشکلات بین‌المللی از نظر اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی یا بشردوستانه» (UN-Charter, 1945, Art. 1, para.3) در سال‌های نخست، مجمع عمومی، «با توجه به ضرورت ایجاد شرایط ثبات و رفاه برای تأمین روابط مسالمت‌آمیز و دوستانه میان ملت‌ها براساس احترام به اصل تساوی حقوق و حق تعیین سرنوشت مردم»، سازمان ملل متحد، ملت‌ها را به انجام امور زیر تشویق کرد:

۱) بالا بردن سطح استانداردهای زندگی، اشتغال و شرایط پیشرفت و توسعهٔ اقتصادی و اجتماعی،

۲) حل مسائل بین‌المللی اقتصادی، اجتماعی، بهداشتی و مشکلات مرتبط،

۳) همکاری بین‌المللی فرهنگی و آموزشی.

همچنین، بر ضرورت همکاری بین‌المللی در زمان شروع اقدامات امدادی تأکید دارد (UN General Assembly, 1950). بدین ترتیب، در طول جنگ جهانی دوم، در نوامبر ۱۹۴۳، موافقت‌نامهٔ سازمان امداد و

توانبخشی سازمان ملل متحد[1]، توسط ۴۲ دولت و به منظور امدادرسانی به مناطق آزادشده از تسلّط قدرت‌های محور[2] و پناهندگان تصویب شد. این موافقت‌نامه، اولین فرصت برای ایجاد یکی از اولین نهادهای بشردوستانهٔ سازمان ملل متحد بود که پس از شکست سازمان بهداشت جامعهٔ ملل، با رویکرد جدید خود، باعث توسعهٔ همکاری‌های بین‌المللی با هدف اقدامات بشردوستانه، میان نمایندگی‌ها و دفاتر خود در چین، فیلیپین، کره، خاورمیانه، اتیوپی، بالکان و سایر نقاط قاره اروپا شد (Cohen, 2008: p. 440). چهار نمایندهٔ دائمی بزرگ، در بدنه سیاست‌گذاری سازمان مذکور، نقش داشتند و در حالی‌که مشارکت اتحاد جماهیر شوروی در عملیات‌های بین‌المللی امدادی، از ابتدا به خاطر سوءظن در مورد حوزه‌های نفوذ، محدود شده بود، سایر تیم‌های بین‌المللی امدادرسانی، هزینه‌های هنگفتی را در کشورهایی مانند لهستان، چکسلواکی، یوگسلاوی، مجارستان، اوکراین و بلاروس صرف می‌کردند (Reinisch, 2008: p. 380).

در ۱۵ دسامبر ۱۹۴۶، ایجاد سازمان بین‌المللی پناهندگان[3] به عنوان جایگزین سازمان امداد و نجات سازمان ملل متحد، توسط مجمع عمومی، تصویب شد و پس از انحلال سازمان امداد و نجات سازمان ملل، دفتر کمیساریای عالی سازمان ملل متحد در امور پناهندگان[4] از اول ژانویه ۱۹۵۱ شروع به کار کرد. همچنین، در ۱۱ دسامبر ۱۹۴۶، قطعنامهٔ 57(I) مجمع عمومی سازمان ملل متحد، صندوق بین‌المللی فوریت‌های کودکان سازمان ملل متحد[5] را به عنوان بخشی از نظام بشردوستانهٔ سازمان ملل متحد، به وجود آورد؛[6] که از آن به عنوان یک اتفاق مثبت، در روزهای نخستین جنگ سرد یاد می‌شود. وقتی پردهٔ آهنین، شروع به تقسیم اروپا به دو قسمت کرد، ایالات متحده از ادامهٔ امدادرسانی، از طریق سازمان امداد و نجات سازمان ملل متحد جلوگیری کرد و در نشست نهایی سازمان امداد و توانبخشی سازمان ملل متحد در ژنو نیز، نماینده لهستان، لودویک راشمن[7]، اعتراض خود را نسبت به سرنوشت کودکان اروپا مطرح کرد. در این نشست تصویب شد که منابع باقیمانده از سازمان امداد و نجات سازمان ملل متحد، باید در یونیسف، ادغام شود.[8]

---

1. Agreement for United Nations Relief and Rehabilitation Administration (UNRRA)1943
2. Axis power
3. International Refugee Organization (IRO)
4. UN High Commissioner for Refugees (UNHCR)
5. Unicef.org
6. UNICEF, “Fifty years for children”, The State of the World’s Children 1996 , 50th Anniversary Edition
7. Ludwik Rajchman
8. Unicef.org/sowc96

مدیرعامل تعیین‌شده، موریس پیت[1]، خدمت خود را مشروط به این دانست که درباره اینکه کمک‌ها –که عمدتاً شیرخشک بودند– به کجا می‌رسد، هیچ‌گونه اطلاع‌رسانی نشود و اصرار داشت که یونیسف، از کودکان کشورهای مغلوب و کشورهای پیروز حمایت می‌کند. آژانس امداد و کار سازمان ملل متحد[2] برای پناهندگان فلسطینی در خاور نزدیک که از گروه‌های قدیمی‌تر نهادهای سازمان ملل متحد در زمینه اقدامات بشردوستانه است، ضمن قطعنامه (UN General Assembly, 1949)، در سال ۱۹۴۹ تأسیس شد و از ۱ مه ۱۹۵۰ شروع به کار کرد. از آنجا که مشکل پناهندگان فلسطینی، هنوز حل نشده است، وظیفهٔ این سازمان، در طول سالیان تمدید شده است ((A/RES/2252 (ES-V))، و[3] امروزه ارائه‌دهندهٔ اصلی آموزش، بهداشت، امداد و خدمات اجتماعی به بیش از ۴/۶ میلیون پناهنده فلسطینی است.[4] در بحرانی که پس از عملیات ۷ اکتبر رخ داده است، انتقادات فراوانی نسبت به اسرائیل صورت گرفته است؛ زیرا بر علیه بسیاری از توافقات و قطعنامه‌های بین‌المللی، مانع ارسال کمک‌های بشردوستانه به غزه می‌شود. این انتقادات ریشه در سازوکارهایی دارد که هفت دهه قدمت دارد.

۲-۲. عصر جدید کمک‌های بشردوستانه در سازمان ملل متحد

پایان جنگ سرد، نه‌تنها چهرهٔ مخاصمات را تغییر داد، بلکه فرصتی را برای اصلاح ساختار و ظرفیت سازمان ملل متحد ایجاد کرد. قطعنامه ۴۲/۱۶۹ مجمع عمومی سازمان ملل متحد، مصوب ۱۹۸۷ اهمیت اثرات بلایای طبیعی برای همهٔ مردم، به ویژه مردم کشورهای در حال توسعه را مورد توجه قرار داد. همچنین، قطعنامه ۴۳/۱۳۱ مجمع عمومی مصوب ۱۹۸۸ بر اهمیت کمک‌های بشردوستانه برای قربانیان بلایای طبیعی، تأکید کرد و خواستار ارائهٔ کمک از سوی سازمان‌های غیردولتی بین‌المللی در جهت پایان دادن به درد و رنج قربانیان بلایای طبیعی و حفظ حیثیت و کرامت انسانی آن‌ها شد. قطعنامه ۴۵/۱۰۰ مصوب ۱۹۹۰ نیز ضمن تأیید قطعنامهٔ قبلی، به برخی نکات فنی، جهت دریافت کمک‌های بشردوستانه در صورت بروز بلایای طبیعی، ازجمله پاسخ سریع‌تر به نیازهای جامعه بین‌المللی و موانعی که قربانیان با آن‌ها مواجه می‌شوند اشاره کرد. بدین‌ترتیب می‌توان دههٔ ۹۰ را به عنوان دههٔ بین‌المللی کاهش بلایا نامید (Aslani, 2019: p. 33).

1. Maurice Pate
2. UN Relief and Works Agency (UNRWA)
3. See also: UN General Assembly, Persons Displaced as a Result of the June 1967 and Subsequent Hostilities16 January 2006, UN Doc. A/RES/60/101
4. un.org/unrwa

همچنین از دولت‌ها خواسته شد که در صورت امکان، فعالیت‌های سازمان‌ها را تسهیل کنند و در صورت لزوم به آن‌ها اجازه دهند تا به قربانیان بلایا کمک‌کنند (Mirabian, 2019: p. 25). در این میان، دو قطعنامهٔ برجسته مرتبط با حقوق بشردوستانه، باعث تغییر رویکرد و استراتژی سازمان ملل متحد در نحوهٔ برخورد با شرایط اضطراری و پیچیدهٔ بلایای طبیعی در آینده شد. قطعنامه ۴۷/۱۲۰ مجمع عمومی به سال ۱۹۹۳، که دستور کار صلح دبیرکل را تصویب کرد و در اصل تقویت نقش مجمع عمومی در ارتباط با صلح و امنیت بین‌المللی را پیشنهاد می‌کرد (UN General Assembly, 1993)، و قطعنامه ۴۶/۱۸۲ به سال ۱۹۹۱، که نظام بشردوستانه سازمان ملل متحد را از نظر سازمانی و عملیاتی تغییر داد و ظرفیت و شیوهٔ عملکرد سازمان ملل متحد در مورد بلایای طبیعی و سایر شرایط اضطراری را تقویت کرد (UN General Assembly, 1991). این سازمان، یک نهاد فرعی جدید، تحت عنوان کمیته دائمی بین‌سازمانی،[1] همچنین، موقعیت هماهنگ‌کنندهٔ امداد اضطراری[2] و نیز، صندوق مرکزی واکنش اضطراری[3] را تأسیس کرد. به‌علاوه، فرآیند تجدیدنظر جمعی[4] را طراحی و اصول راهنما برای کمک‌های بشردوستانه را تعیین کرد. قطعنامه A/46/568، درواقع، توصیه دبیرکل در مورد نظام کمک‌های بشردوستانه سازمان ملل متحد را به تأیید مجمع رسانده، گزارش وی را تصویب و اجرای آن را درخواست می‌کند. از نظر حقوقی، این تصمیم، تعهدات حقوقی خارجی برای کشورهای عضو سازمان ملل متحد ایجاد نمی‌کند؛ اما از نظر داخلی برای نهادهای فرعی و کارکنانی که ملزم به اجرای قطعنامه هستند، الزام‌آور است (Gottelmann & Munch, 2002: p.1258). بخش اول اصول راهنما بیان می‌دارد که کمک‌های بشردوستانه باید مطابق با اصول بشردوستانه و حقوق بی‌طرفی ارائه شود.

یکی دیگر از جنبه‌هایی که باید توسط نهادهای سازمان ملل متحد در ارتباط با اقدامات بشردوستانه مورد توجه قرار گیرد، تأثیر بلایای طبیعی یا انسانی بر حاکمیت و تمامیت ارضی دولت است (UN General Assembly, 1991). گزارشگر ویژه از ابتدای کار خود بر روی موضوع حمایت از انسان‌ها در زمان سوانح طبیعی به این نتیجه رسیده بود که دولت آسیب‌دیده نسبت به افراد ساکن در سرزمینش دارای مسئولیت است. از سوی دیگر، در قطعنامه ۴۶/۱۸۲ مجمع عمومی آمده است که حاکمیت و تمامیت ارضی و استقلال

1. Inter-Agency Standing Committee (IASC)
2. Emergency Relief Coordinator (ERC)
3. Central Emergency Response Fund (ERCF)
4. Consolidated Appeals Process (CAP)

سیاسی باید مطابق منشور ملل متحد رعایت شود و در خصوص یاری بشردوستانه باید با رضایت دولت آسیب‌دیده و براساس تقاضای دولت مزبور صورت پذیرد (لسانی، ۱۳۹۸: ص۲۳۶-۲۳۷).

پیشگیری و آمادگی در برابر بلایا، نیازمند توجه ویژه است، چنانکه پیوند امداد، نجات و توسعه[1] باید به عنوان یک مفهوم پیش‌رو در نظام کمک‌های بشردوستانه سازمان ملل متحد اجرا شود (UN General Assembly, 1991, para: 8-10). دبیرکل، بلافاصله، دپارتمان امور بشردوستانه[2] را تأسیس‌کرد و به شورای تحقیقات اروپایی[3]، سمت معاون دبیرکل در امور بشردوستانه را اختصاص داد که دارای دفاتری در نیویورک و ژنو است (UN General Assembly, 1991, para. 9). بنابراین، از لحاظ سازمانی، شورای تحقیقات اروپایی، طبق بند ۲ ماده ۱۰۱ اساسنامه سازمان ملل، ملزم به اجرای دستورات دبیرکل است.[4] دبیرکل، باتوجه به صلاحیت‌های قانونی، علمی و اداری او در همهٔ زمینه‌ها منصوب می‌شود؛ اما صلاحیت سازمانی او منوط به تأیید مجمع عمومی است (Gottelmann & Munch, 2002: p. 1254, 1256). در سال ۱۹۹۸، دپارتمان امور بشردوستانه، به عنوان بخشی از برنامه اصلاحات دبیرکل، به دفتر هماهنگی امور بشردوستانه،[5] تغییر شکل داد و وظیفهٔ هماهنگی واکنش‌های بشردوستانه، توسعه سیاست‌ها و حمایت از حقوق بشردوستانه را برعهده گرفت.[6] لازم به ذکر است که جمهوری اسلامی ایران با دفتر هماهنگی امور بشردوستانه OCHA همکاری داشته و این همکاری، اساس توافق مشترک دولت ایران و سازمان ملل متحد است. و هم‌اینک، ۲۰ آژانس مقیم و غیرمقیم که شامل صندوق‌ها و برنامه‌های تخصصی می‌شوند، سازمان ملل متحد را در جمهوری اسلامی ایران نمایندگی می‌کنند و فعالیت‌های خود را براساس نقش و کارکرد خود انجام می‌دهند. حدود ۴۵۰ کارمند نظام ملل متحد (که ۹۰% آنان اتباع ایرانی هستند) در اقصی نقاط ایران و البته بیشتر در تهران، به کار مشغول هستند. مهم‌ترین سازمان‌هایی که به امور بشردوستانه می‌پردازند، نظیر برنامه جهانی غذا، صندوق کودکان سازمان ملل متحد (یونیسف)، سازمان جهانی بهداشت، برنامه توسعه سازمان ملل متحد و برنامه مشترک سازمان ملل متحد، در زمینه ایدز در ایران فعال هستند.[7] طبق توافق ایران و سازمان ملل

1. Linking relief, rehabilitation and development (LRRD)
2. Department of Humanitarian Affairs (DHA)
3. European Research Council (ERC)
4. Ochaonline.un.org
5. Office for the Coordination of Humanitarian Affairs (OCHA)
6. Ochaonline.un.org
7. https://www.unhcr.org/ir/fa/unhcr-and-un-agencies-in-iran

متحد، پناهندگان افغانستانی و عراقی در رأس کمک‌رسانی بشردوستانه قرار دارند.[1]

۳. کنوانسیون‌ها و مقررات ناظر بر نظام بشردوستانه سازمان ملل متحد

۳-۱. امتیازات و مصونیت‌های سازمان ملل و آژانس‌های تخصصی

ماده ۱۰۵ منشور، مقرر داشته است که سازمان، نمایندگان و مقامات آن در صورت لزوم، از امتیازات و مصونیت‌هایی برای انجام مستقل وظایف و اهداف خود برخوردار می‌شوند. این مقررات نسبتاً کلی، توسط کنوانسیون عمومی در مورد امتیازات و مصونیت‌های سازمان ملل متحد ۱۹۴۶ و کنوانسیون امتیازات و مصونیت آژانس‌های تخصصی ۱۹۴۷ کامل شده؛ که مجدداً با موافقت‌نامه‌های دوجانبه تکمیل شده است (Shaw, 2008: p. 1319). کنوانسیون عمومی در مورد امتیازات و مصونیت‌های سازمان ملل متحد ۱۹۴۶، مصونیت‌های ذیل را ضمن ماده ۴ بخش ۱۸ در اختیار مقامات سازمان ملل قرار می‌دهد:

الف) کلیه اقوال، مکاتبات و اعمال ارتکابی آن‌ها به واسطهٔ مقام رسمی ایشان، از مصونیت تعقیب قانونی برخوردار است.

ب) حقوق و دستمزدهایی که توسط سازمان ملل به آن‌ها پرداخت می‌شود معاف از مالیات است.

ج) از تعهدات خدمات ملی مصون هستند.

د) به همراه همسر و بستگان خود از محدودیت‌های مهاجرت و ثبت بیگانگان مصون هستند.

هـ) همان امتیازاتی که به مبادلات ارزی تعلق می‌گیرد، به مقامات رتبه‌های مشابه که بخشی از نمایندگی‌های دیپلماتیک در دولت هستند اعطاء می‌شود.

و) به هنگام بحران بین‌المللی، همسر و وابستگان آن‌ها، به عنوان نمایندگان دیپلماتیک از تسهیلات بازگشت، به‌صورت یکسان برخوردار هستند.

ز) حق دارند مبلمان و اثاثیهٔ خود را در زمان اولین تصدی پست خود در کشور مورد نظر، بدون عوارض و رایگان وارد کنند.

مقامات، شامل همهٔ کارکنان سازمان ملل متحد می‌شود که در هر ارگان اصلی یا فرعی، غالباً به صورت تمام‌وقت و با اطلاع کشور عضو، مشغول به کار هستند. کارشناسان، ازجمله ناظران نظامی و خدمه مأموریت‌های حافظ صلح سازمان ملل متحد، طبق ماده ۶، بخش ۲۲ از حقوق زیر بهره‌مند می‌شوند

1. https://iran.un.org/fa/about/about-the-un

:(Gerster & Rotenberg, 2002: p.1320, 1322)

الف) از دستگیری یا بازداشت شخصی و توقیف بار شخصی، مصون هستند.

ب) از هرگونه تعقیب قانونی در مورد اقوال و اعمال و مکاتبات انجام‌شده توسط آن‌ها در طول انجام مأموریتشان مصون هستند؛ این مصونیت از تعقیب قانونی، حتی باید زمانی‌که افراد، در مأموریت‌های سازمان ملل مشغول به کار نیستند رعایت شود.

ج) برای کلیه اوراق و اسناد همراهشان از مصونیت برخوردارند.

د) از حق استفاده از کدها و دریافت اوراق یا مکاتبات با پیک یا در کیسه‌های مهر و موم شده به منظور ارتباط آن‌ها با سازمان ملل متحد برخوردارند.

هـ) همان تسهیلات مربوط به محدودیت‌های ارزی یا مبادله‌ای که به نمایندگان دولت‌های خارجی در مأموریت‌های موقت رسمی اعطاء شده است، به آن‌ها تعلق می‌گیرد.

و) همان مصونیت‌ها و امکانات مربوط به چمدان شخصی که به فرستادگان دیپلماتیک اعطاء می‌شود، به آن‌ها تعلق می‌گیرد.

توجه به این نکته حائز اهمیت است که این امتیازات و مصونیت‌ها برخلاف مصونیت‌های دیپلماتیک نه براساس عمل متقابل، بلکه بر اساس توافق‌نامه ایجاد شده است. از طرفی، این مصونیت‌ها و امتیازات، صرفاً کاربردی هستند، یعنی در مقایسه با مصونیت‌های دیپلماتیک، مطلق نیستند و بنابراین در مورد اعمال شخصی کاربرد ندارند؛ بلکه فقط در مورد اعمال انجام شده در مقام کارشناس یا مأمور سازمان ملل متحد قابل استفاده هستند (Nilsson, 2004: p. 569). به‌علاوه، مصونیت‌های فردی اموال سازمان ملل متحد نیز در برابر اَشکال مختلف مداخله محافظت می‌شود. این مصونیت، شامل دارایی‌هایی است که برای استفاده به عنوان کمک‌های بشردوستانه در نظر گرفته شده است. بخش ۴ ماده ۲ مقرر می‌کند: «سازمان ملل متحد و اموال و دارایی‌های آن، در هر مکان و توسط هرکسی، باید از هر نوع تعقیب قانونی مصونیت داشته باشد؛ مگر در موارد خاص، که صراحتاً از مصونیت خود صرف‌نظر کرده است. با این حال، هیچ لغو مصونیتی، مشمول توقیف اموال نمی‌شود»؛ بخش سه اعلام می‌کند: «اموال و دارایی‌های سازمان ملل متحد، در هر مکانی که در آن قرار دارند و در اختیار هرکسی که باشند، از تفتیش، درخواست، مصادره، سلب مالکیت و هر نوع دخالت دیگر، خواه با اقدامات اجرایی، اداری، قضایی یا قانون‌گذاری، مصون خواهند بود». کنوانسیون ۱۹۴۶، دارای ۱۶۲ عضو است و این کنوانسیون برای اعضا، لازم‌الاجرا می‌باشد. برای سایر کشورهای عضو سازمان ملل که عضو کنوانسیون مذکور نیستند، ماده ۱۰۵ منشور، قابل‌اجرا است. به دلیل بسیار نامشخص در تدوین ماده

۱۰۵، از کنوانسیون ۱۹۴۶ به عنوان قانونِ خاص،[1] باید در تفسیر آن استفاده کرد. (Lance, 2006: p. 5).

۳-۲. موافقت‌نامه‌های خاص مربوط به کمک‌های بشردوستانه

آزادی نقل و انتقالات کارکنان سازمان ملل متحد و کالاهای مربوطه، به عنوان یک مشکل در زمینه کمک‌های بشردوستانه مطرح است. آزادی رفت و آمد و انتقال کالا، مطابق مقررات مندرج درماده ۷ کنوانسیون ۱۹۴۶، نسبتاً محدود است. در بندهای ۲۴ و ۲۵ از دولت عضو، خواسته می‌شود که پاسپورت سازمان ملل متحد که توسط سازمان مذکور صادر شده است؛ توسط مقامات محلی به عنوان مدارک مربوط به سفر، معتبر شناخته شده و پذیرفته شود، که به‌نظر می‌رسد، صرفاً به اعطای تسهیلات برای سفر فوری اشاره دارد. از سوی دیگر، بند ۱ ماده ۱۰۵ منشور سازمان ملل متحد در مورد آزادی رفت و آمد بازیگران بشردوستانه اعلام می‌دارد: «سازمان در قلمرو هریک از اعضای خود از امتیازات و مصونیت‌هایی که برای تحقق اهداف آن ضروری است، برخوردار خواهد بود». در نتیجه، امتیاز آزادی رفت و آمد، به منظور دسترسی به جمعیتی که نیازمند کمک‌های بشردوستانه هستند، براساس هدف سازمان ملل متحد و مطابق با پاراگراف ۳ ماده ۱ منشور این سازمان، یعنی حل و فصل مشکلات از جنبه‌های بشردوستانه، صورت خواهد گرفت. پاراگراف مذکور به بخش‌های اجرایی منشور، یعنی فصل‌های نهم و دهم، اشاره دارد و از آغاز تأسیس سازمان ملل متحد در رابطه با اقدامات امدادی، مورد تأکید مجمع عمومی قرار گرفته است (Wolfrum, a2002: p. 46).

اما یک سازمان بشردوستانه، ممکن است برای ارائه محتوایی ویژه نسبت به این امتیاز، مجبور باشد به مفاد یک توافق‌نامهٔ دوجانبه تکیه کند. آژانس امدادرسانی و کاریابی برای آوارگان فلسطینی در خاور نزدیک،[2] در توافق دوجانبه خود با اسرائیل، در مبادله‌نامه‌های ۱۹۶۷[3] از چنین مقرراتی بهره‌مند می‌شود که چنین اقدامی، به گفته شارک چمن‌خان، نماینده بنگلادش در مجمع عمومی، «نقض آشکار قوانین بین‌المللی بود» (Lance, 2006: p. 8). اگرچه، چهار سند بین‌المللی،[4] اقدامات تسهیل‌کننده و تسهیل ترخیص محموله‌های بشردوستانه از گمرک را تنظیم می‌کنند؛ اما مطالعات انجام شده توسط دفتر هماهنگی امور بشردوستانه در

1. Lex specialis
2. UNRWA
3. Comay-Michelmore
4. One recommendation (CCC Recommendation (1970) concerning relief consignments) and three conventions (Kyoto Convention, A.T.A. Convention and Istanbul Convention) elaborated by the World Customs Organization (WCO).

سال ۱۹۹۴ نشان داد که کشورها یا کنوانسیون‌ها را امضاء نمی‌کنند و یا اکثر کشورهایی که کنوانسیون‌ها را امضاء کرده‌اند، آن را اجرا نمی‌کنند. این شرایط، منجربه یک همکاری فشرده بین دفتر هماهنگی امور بشردوستانه و سازمان جهانی گمرک[1] شد که در توافق‌نامه نمونه «تسهیل گمرک» در کمک‌های بشردوستانه مورد توجه قرار گرفت.[2] تا امکان اجرایی سازی آن فراهم آید

توافق‌نامهٔ نمونه، بین دولت و سازمان مسئول، در مورد اقدامات برای تسریع واردات، صادرات و ترانزیت محموله‌های امدادی و نیز اموال پرسنل امدادی، در صورت وقوع بلایا و شرایط اضطراری، اِعمال می‌شود. همچنین «مخصوصاً می‌تواند در مورد نمایندگان سازمان ملل، کارشناسان مأموریت سازمان ملل، پرسنل واکنش اضطراری برای کمک به پناهندگان و آوارگان داخلی، تیم‌های بین‌المللی جست‌وجو و نجات، تیم‌های پزشکی، تیم‌های تخصصی معرفی‌شده توسط سازمان‌های نظامی خارجی، دفاع مدنی و سازمان‌های حفاظت مدنی،[3] بسته‌های خدمات دولتی درخواست شده توسط سازمان ملل متحد و تیم‌های ارزیابی و هماهنگی بلایای طبیعی سازمان ملل متحد[4] اِعمال شود.[5] این توافق‌نامه، مستقل از رضایت اولیهٔ دولت، به بازیگران بشردوستانه خارجی اجازه دسترسی به قلمرو موردنظر را می‌دهد و شامل توافقاتی در زمینهٔ پروسهٔ واردات و صادرات به منظور تسهیل دسترسی سریع و بدون مانع بازیگران بشردوستانه در مورد کالاهای مورد نیاز برای انجام کمک‌های بشردوستانه، ازجمله وسایل شخصی، به شرح ذیل است (همان).[6]

اقدامات کلی: مقرراتی در خصوص ترخیص خارج از ساعات کار رسمی و مکان‌های تعیین شده، در نظر گرفته شده است. هزینه‌ای برای حضور در گمرک اِعمال نمی‌شود. تسلیم پیش از موعد اسناد، مجاز است. اسناد و روش‌های بازرسی ساده، استفاده خواهد شد. از هرگونه محدودیت اقتصادی، عوارض و مالیات، چشم‌پوشی خواهد شد.

اقدامات ویژه در زمینه صادرات: در برابر خلاصه اظهارنامه، بررسی سریع کالا مدنظر خواهد بود. محموله‌های امدادی تحت مهر و موم گمرک، برای جلوگیری از تأخیر در مراحل بعدی سفر آن‌ها قرار خواهند

---

1. World Customs Organization (WCO)

۲. UNOCHA، موافقتنامه مدل تسهیل گمرک در کمک‌های بشردوستانه، تأییدشده توسط کمیته فنی دائمی سازمان جهانی گمرک در ۱۵۷ تا ۱۵۸ امین اجلاس خود در آوریل ۱۹۹۶ ochaonline.un.org

۳. تیم‌های MCDA

4. United Nations Disaster Assessment and Coordination (UNDAC)

5. Ochaonline.un.org

6. UNOCHA, Customs Model Agreement between the United Nations and a State

گرفت. ترخیص محموله‌های امدادی و قرار دادن آن‌ها در انبار گمرک قبل از نیاز به صادرات واقعی مدنظر قرار دارد.

اقدامات خاص در زمینه حمل و نقل: مجوز جداسازی، یا تجمیع مجدد محموله‌های امدادی برای حمل و نقل بعدی، بدون بررسی داده خواهد شد. حرکت محموله‌ها در ترانزیت گمرکی تسهیل می‌شود.

اقدامات خاص در زمینه واردات: معافیت مشروط یا موقت از عوارض و مالیات‌های وارداتی، مورد قبول قرار خواهد گرفت. معاینه سریع به صورت نمونه‌گیری یا انتخابی انجام خواهد شد. ورود موقت، مشروط به تحقق کامل گمرک و سایر الزامات در محدودهٔ زمانی مشخص، با ارائهٔ سند، انجام خواهد شد.

۳-۳. ایمنی و امنیت سازمان ملل متحد و پرسنل مرتبط ایمنی و امنیت

ایمنی پرسنل سازمان ملل متحد یا آژانس‌های تخصصی، دغدغهٔ دائمی سازمان ملل است. ماده ۸(۲) اساسنامه رم، حملات علیه پرسنل، تأسیسات، کالاها، واحدها یا وسایل نقلیه مرتبط با امور بشردوستانه یا مأموریت‌های حافظ صلح را، مادامی که تحت حمایت حقوق بین‌الملل مخاصمات مسَلّحانه برای حفاظت از غیرنظامیان یا افراد غیرنظامی باشند، مطابق منشور ملل متحد، به عنوان جنایات جنگی، طبقه‌بندی می‌کند. مجمع عمومی، مکرراً قطعنامه‌هایی در مورد حمایت از سازمان ملل و به طور خاص در مورد ایمنی و امنیت بازیگران بشردوستانه صادر می‌کند (UN General Assembly, 2005). قطعنامهٔ ۶۲/۹۵ مجمع عمومی از دبیرکل درخواست کرد تا یک گزارش جامع و به‌روز شده، در مورد ایمنی و امنیت پرسنل بشردوستانه و حفاظت کارکنان سازمان ملل متحد و اجرای قطعنامهٔ مذکور ارائه دهد. این قطعنامه از همهٔ کشورها می‌خواهد تا اقدامات لازم را برای اطمینان از اجرای کامل و مؤثر اصول و قواعد مربوط به حقوق بین‌الملل، ازجمله حقوق بشردوستانهٔ بین‌المللی، حقوق بشر و حقوق مربوط به پناهندگان، برای ایمنی و امنیت پرسنل بشردوستانه و پرسنل سازمان ملل متحد به عمل آورند (A/RES/60/123).[1] همچنین از همهٔ کشورها می‌خواهد که به طور کامل به تعهدات خود در قبال اسناد بین‌المللی مربوطه (A/RES/62/95, para: 2)، به

1. See also: UN General Assembly, Safety and Security of Humanitarian Personnel and Protection of United Nations Personnel, 20 December 2004, UN Doc. A/RES/59/211; UN General Assembly, Safety and Security of Humanitarian Personnel and Protection of United Nations Personnel, 17 December 2003, UN Doc. A/RES/58/122; UN General Assembly, Safety and Security of Humanitarian Personnel and Protection ofUnited Nations Personnel, 16 December 2002, UN Doc. A/RES/57/155; UN General Assembly, Safety and security of Humanitarian Personnel and Protection of United National Personnel, 21December 2001, UN Doc. A/RES/56/217.

ویژه اساسنامه رم، کنوانسیون ایمنی سازمان ملل متحد و پرسنل وابسته به آن و پروتکل اختیاری کنوانسیون ایمنی سازمان ملل و پرسنل مرتبط، پایبند باشند (A/RES/62/95, para: 5).

مطابق گزارش دبیرکل، وضعیت اسفناک پرسنل در دوره‌های مختلف، اینگونه به تصویر کشیده شد: در گزارش دوره ۱ ژوئیه ۲۰۰۷ تا ۳۰ ژوئن ۲۰۰۸ (A/RES/62/95, paras: 6–7)، ۴۹۰ حمله، ۳۵۴۶ مورد آزار و اذیت و ارعاب، ۵۷۸ سرقت، ۲۶۳ حملهٔ فیزیکی، ۱۱۹ هواپیماربایی، ۱۶۰ دستگیری توسط بازیگران دولتی، ۳۹ مورد بازداشت توسط بازیگران غیردولتی، ۸۴ مورد ورود غیرقانونی و تصرف اجباری دفاتر سازمان ملل متحد و ۵۸۳ سرقت منازل مسکونی پرسنل، گزارش شد. آمار مشابهی نیز برای سازمان‌های مردم‌نهاد در سال ۲۰۰۸ (A/63/305, para: 8)، ازجمله، ۶۳ مورد مرگ کارکنان بین‌المللی و ملی سازمان‌های غیردولتی ناشی از اقدامات مخرب (A/63/305, para: 10)، ۲۳۶ حمله، ۷۰ مورد بازداشت توسط مقامات دولتی، ۱۰۳ مورد بازداشت غیرقانونی توسط بازیگران غیردولتی، ۴۱ مورد حمله، ۱۳۲ مورد آزار و اذیت، ۱۳۸ مورد ورود اجباری یا اشغال محل، ۱۱۳ سرقت مسَلّحانه، ۵۰ مورد ربایش خودروها، ۷۰ مورد تخریب محل سکونت و ۱۲۴ مورد سرقت، گزارش شده است.

همانطور که توسط مجمع عمومی سازمان ملل ذکر شده است، اصلی‌ترین ابزار قانونی برای حمایت از سازمان ملل متحد و بازیگران بشردوستانهٔ مربوطه، کنوانسیون ایمنی سازمان ملل متحد و پرسنل مرتبط و پروتکل اختیاری آن است؛ که در حال حاضر ۹۵ دولت عضو و ۴۳ امضاءکننده دارد. تقریباً همهٔ دولت‌هایی که بیشترین حملات به بازیگران بشردوستانه را داشته‌اند، به استثنای سریلانکا، هنوز این کنوانسیون را تصویب و امضاء نکرده‌اند. پروتکل اختیاری این کنوانسیون، که تنها توسط ۳۳ کشور به تصویب رسیده و توسط ۳۴ کشور، امضا شده است، کاربرد کنوانسیون ایمنی سازمان ملل متحد و پرسنل وابسته را در کلیه عملیات‌های سازمان ملل متحد، توسط هر ارگان صالح سازمان ملل، به منظور ارائهٔ کمک‌های بشردوستانهٔ سیاسی یا توسعه‌ای در ایجاد صلح، یا کمک‌های بشردوستانهٔ اضطراری گسترش می‌دهد.[1] حمایت از سازمان‌های غیردولتی، در کنوانسیون، براساس ماده ۲ پروتکل الحاقی کنوانسیون ایمنی سازمان ملل و پرسنل مرتبط، منوط به پیوند بسیار نزدیک قراردادی با سازمان ملل شده و شامل موارد زیر است:

- اشخاصی که توسط دبیرکل سازمان ملل به عنوان اعضای ارتش، پلیس یا اجزای غیرنظامی سازمان ملل متحد استخدام شده یا اعزام شده‌اند.

---

۱. این مورد شامل عملیات‌های اجرایی انجام شده توسط شورای امنیت، ذیل فصل هفتم نمی‌شود.

- سایر مقامات و کارشناسان مأموریت سازمان ملل متحد یا متخصصین آن آژانس‌ها.
- اشخاصی که توسط یک دولت یا یک سازمان بین دولتی با موافقت ارگان صالح سازمان ملل متحد تعیین شده‌اند.
- اشخاصی که توسط دبیرکل سازمان ملل متحد یا توسط یک آژانس تخصصی انتخاب می‌شوند.

با این حال، نقص اصلی کنوانسیون این بود که عملیات بشردوستانه، توسعه‌ای و سایر عملیات‌های غیرصلح‌آمیز، تنها از طریق اعلام خطر فوق‌العاده پوشش داده می‌شد. همچنین، پرسنل امدادرسانی بشردوستانه را تحت پوشش قرار نمی‌دهد؛ مگر اینکه وظایف خود را در همان منطقه به عنوان عملیات تحت پوشش کنوانسیون انجام دهند، در این صورت آن‌ها ذیل تعریف «پرسنل سازمان ملل متحد» قرار می‌گیرند (Bouvier, 1995: p. 638–666).

ماده ۹ کنوانسیون مذکور، جنایات علیه سازمان ملل و پرسنل مرتبط با آن را به عنوان فعل عمدی شناسایی کرده و به شرح ذیل تشریح می‌نماید:

- قتل، آدم‌ربایی یا هر حمله دیگر به شخص یا آزادی سازمان ملل یا پرسنل مرتبط.
- حمله خشونت‌آمیز به اماکن رسمی، محل اقامت شخصی یا وسایل حمل و نقل سازمان ملل یا پرسنل مرتبط که ممکن است شخص یا آزادی او را به خطر اندازد.
- تهدید به انجام چنین حمله‌ای با هدف وادار کردن شخص حقیقی یا حقوقی به انجام یا خودداری از انجام هر عملی.
- تلاش برای ارتکاب اینگونه حملات.
- مشارکت در اینگونه حملات یا تلاش برای ارتکاب چنین حمله‌ای، یا سازمان‌دهی یا دستور دادن برای انجام چنین حمله‌ای، توسط هر کشور عضو، طبق قوانین ملی آن، جرم تلقی می‌شود.

در مورد کشورهای ترانزیت، طبق ماده ۱ کنوانسیون مذکور، طرف‌های کنوانسیون، وظیفه دارند انتقال بلامانع سازمان ملل متحد و پرسنل مرتبط و تجهیزات آن‌ها را تسهیل کنند. تعهدات اصلی دولت‌های عضو کنوانسیون عبارتند از:

- مطابق ماده ۷ کنوانسیون، وظیفهٔ اطمینان از ایمنی و امنیت سازمان ملل متحد و پرسنل مرتبط در برابر هرگونه حمله یا هر اقدامی که مانع انجام وظیفه آن‌ها می‌شود.
- وظیفه آزادی یا بازگرداندن کارکنان سازمان ملل متحد و پرسنل مرتبط اسیر یا بازداشت شده براساس ماده ۸ کنوانسیون.

● وظیفهٔ ایجاد صلاحیت قضایی در مورد جنایات علیه سازمان ملل متحد و موارد مرتبط پرسنل آن مطابق آنچه در ماده ۱۰ کنوانسیون مقرر است.

● وظیفهٔ جلوگیری از چنین جنایاتی از طریق انجام کلیهٔ اقدامات عملی برای پیشگیری از ارتکاب آن جنایات و همچنین از طریق تبادل اطلاعات با دیگر طرف‌های کنوانسیون، مستند به ماده ۱۱ کنوانسیون.

٤. نتیجه‌گیری

امروزه، بحران‌های بشردوستانه مرتبط با جنگ یا وضعیت‌های اضطراری پیچیده، شکل سنّتی بشردوستی را منسوخ کرده‌اند. وضعیت‌های اضطراری، مانند پدیدهٔ جنگ، ناامنی غذایی، قحطی، مصائب زیست‌محیطی یا جابه‌جایی توده‌های مردم را شدت داده و سامانه‌های اقتصادی و سیاسی آسیب‌پذیر را به سمت نابودی سوق می‌دهد. بدین ترتیب، یاری بشردوستانه، به قصد حفظ حیات انسان‌ها، فرونشاندن رنج و حفظ شأن انسانی آن‌ها با استفاده از اصول انسانیت و بی‌طرفی، توسط افراد، سازمان‌ها و حکومت‌ها به کاهش محنتی که بر اثر بلایای طبیعی یا بشرساخته به وجود آمده است، کمک می‌کند. سازمان‌های بسیاری، به اقدامات یاری‌رسانی بشردوستانه، به صورت حرفه‌ای، تمام وقت و در سطح داخلی و بین‌المللی مشغول هستند. از جمله مهم‌ترین نهادهای یاری‌رسانی بشردوستانه، سازمان ملل متحد است که نهادها و مقررات خاصی را برای امداد بشردوستانه تعریف نموده و دائماً در حال توسعهٔ هنجارهای مربوط به حقوق بشردوستانه درنظام سازمان ملل متحد است. در این راستا، قطعنامه دستور کار برای صلح ۴۷/۱۲۰ و قطعنامه تقویت هماهنگی کمک‌های اضطراری بشردوستانه سازمان ملل متحد ۴۶/۱۸۲، به توسعهٔ مفهوم و استراتژی سازمان ملل متحد برای کمک‌های بشردوستانه و ایجاد نهاد هماهنگ‌کنندهٔ امداد اضطراری و کمیتهٔ دائمی بین‌سازمانی، زمینه را برای اقدامات بشردوستانه هماهنگ بین‌المللی مهیاء نمودند.

مقررات حقوقی مربوط به کمک‌های بشردوستانه در نظام سازمان ملل متحد را باید از طریق تاریخچه، دستورات، احکام، انتصاب پست‌های سطح بالا و فرآیندهای تصمیم‌گیری آژانس‌های سازمان ملل متحد در زمینهٔ کمک‌های بشردوستانه شناسایی کرد؛ اما تداخل قواعد و رقابت‌های داخلی بر سر بودجه و میزان نفوذ نهادها، درک نظام بشردوستانه سازمان ملل را دشوار کرده است. نظام بشردوستانه ملل متحد، در حال ساده‌سازی و یکپارچه‌سازی مداوم، به ویژه از طریق تأسیس دفتر هماهنگی امور بشردوستانه، در جهت تبدیل شدن به مرکز هماهنگی برای اقدامات امدادی سازمان ملل متحد است. مکانیسم‌های قانونی مربوط به انجام امور بشردوستانه، از امتیازات و مصونیت‌ها گرفته تا موافقت‌نامه‌های ویژهٔ ایمنی و امنیت، موضوعی در حال

تغییر بوده که ممکن است به اجرای بهتر اقدامات بشردوستانه کمک کند. با وجود این، به نظر می‌رسد ضروری است که مجمع عمومی و دبیرکل، تحت فشار مداوم دولت‌ها نسبت به تصویب کنوانسیون‌های ضروری و هماهنگ مربوطه و تضمین فعالیت و حمایت از بشردوستان، چه در درگیری‌های مسَلّحانه و چه در زمان فجایع طبیعی، تلاش بیشتری داشته باشند.

منـابـع

لسانی، سید حسام‌الدین (۱۳۹۸). بررسی تعهد دولت‌ها به قبول و ارسال کمک‌های بشردوستانه در زمان سوانح طبیعی. *مطالعات حقوق عمومی*، ۴۹(۱).

An Agenda for Peace. 20 September 1993, UN Doc. A/RES/47/120 B. URL= https://digitallibrary.un.org/record/174286/files/A_RES_47_120B-EN.pdf

Aslani, J. (2019). *International Humanitarian Assistance and the Impact of Sanctions on Humanitarian Assistance to Iran in the Recent Flash Flooding*. Defenders, The organization for Defending Victim of Violence.

Assistance to Palestine Refugees. 8 December 1949, UN Doc. A/RES/302(IV). RL= https://www.unrwa.org/sites/default/files/302%20%28IV%29.pdf

Bouvier, A. (1995). Convention on the safety of United Nations and associated personnel: presentation and analysis. *Intl Rev Red Cross*, no. 309

Charter of the United Nations (1945). Article 1, prargraph3. URL= https://legal.un.org/repertory/art1.shtml

Cohen, G. (2008). Between relief and politics: refugee humanitarianism in occupied Germany 1945-1946. *J. Contemp His*, 43(3)

Further Measures for the Restructuring and Revitalization of the United Nations in the Economic, Social and Related Fields. 20 December 1993, UN Doc. A/RES/48/162.

General Assembly. *Safety and Security of Humanitarian Personnel and Protection of UnitedNations Personnel*. 17 December 2007, UN Doc. A/RES/62/95. URL= https://documents.un.org/access.nsf/get?OpenAgent&DS=A/RES/62/95&Lang=E

Gerster, M. & Rotenberg, D. (2002). *Art. 105*. In: B. Simma (ed), The charter of the United Nations: a commentary, vol. 2, 2nd ed. Oxford University Press, Oxford

Gottelmann, W. & Munch, W. (2002). *Art. 101*. In: B. Simma (ed.), The charter of the United Nations: a commentary, vol. 2, 2nd ed. Oxford University Press, Oxford.

Humanitarian Assistance. 4 July 1967, UN Doc. A/RES/2252 (ES-V). URL= https://documents.un.org/access.nsf/get?OpenAgent&DS=A/RES/2252(es-v)&Lang=E

Lance, B. (2006). *The legal framework of humanitarian assistance in the UN system*. URL= https://www.researchgate.net/publication/226561028_United_Nations'_Legal_Framework_of_Humanitarian_Assistance

Mirabian, Z. (2019). *A review of violation of international: Negative Effects of Unilateral Coercive Measures*. Defenders, The organization for Defending Victim of Violence.

Nilsson, C. (2004). Contextualizing the agreement on the privileges and immunities of the International Criminal Court. *Leiden J, Int Law*, 17(3).

*Persons Displaced as a Result of the June 1967 and Subsequent Hostilities.*16 January 2006, UN Doc. A/RES/60/101.

Reinisch, J. (2008). Introduction: relief in the aftermath of war. *J Contemp His*, 43(3)

Relief and Rehabilitation for Korea. 1 December 1950, UN Doc. A/RES/410 A (V).
URL= https://digitallibrary.un.org/record/666495/usage?ln=en

Report of the Ad Hoc Committee on the Scope of Legal Protection under the Convention on the Safety of United Nations and Associated Personnel. 11–15 April 2005, UN Doc. A/60/52.
URL= https://treaties.un.org/doc/source/docs/A_RES_60_518-E.pdf

Report of the Secretary General on the Review of the Capacity, Experience and Coordination Arrangements in the United Nations system for Humanitarian Assistance. 17 October 1991, UN Doc. A/46/568.
URL= https://documents.un.org/access.nsf/get?OpenAgent&DS=A/46/568&Lang=E

Report of the Secretary-General to the General Assembly, Safety and security of humanitarian personnel and protection of United Nations personnel. 18 August 2008, UN Doc. A/63/305.

Safety and Security of Humanitarian Personnel and Protection of United Nations Personnel. 15 December 2005, UN Doc. A/RES/60/123.
URL= https://documents.un.org/access.nsf/get?OpenAgent&DS=A/RES/60/123&Lang=E

Safety and Security of Humanitarian Personnel and Protection of United Nations Personnel. 20 December 2004, UN Doc. A/RES/59/211.
URL= https://documents.un.org/access.nsf/get?OpenAgent&DS=A/RES/59/211&Lang=E

Safety and Security of Humanitarian Personnel and Protection of United Nations Personnel. 17 December 2003, UN Doc. A/RES/58/122.
URL= https://documents.un.org/access.nsf/get?OpenAgent&DS=a/res/58/122&Lang=E

Safety and Security of Humanitarian Personnel and Protection of United Nations Personnel. 16 December 2002, UN Doc. A/RES/57/155.
URL= http://www.worldlii.org/int/other/UNGA/2002/222.pdf

Safety and security of Humanitarian Personnel and Protection of United National Personnel. 21 December 2001, UN Doc. A/RES/56/217.
URL= https://disasterlaw.ifrc.org/sites/default/files/media/disaster_law/2020-08/I189EN.pdf

Shaw, M. (2008). *International law*. Cambridge University Press, Cambridge

Strengthening of the Coordination of Emergency Humanitarian Assistance of the United Nations. 12 December 2005, UN Doc. A/60/L.38

Strengthening of the Coordination of Humanitarian Emergency Assistance of the United Nations. 19 December 1991, UN Doc. A/RES/46/182.
URL= https://www.unocha.org/sites/unocha/files/dms/Documents/120402_OOM-46182_eng.pdf

The State of the World's Children 1996. 50th Anniversary Edition. URL= https://www.unicef.org/media/84756/file/SOWC-1996.pdf

United Nations Relief and Works Agency for Palestine Refugees in the Near East (UNRWA). URL= https://www.universityofgalway.ie/irish-centre-human-rights/public/unpalestinedatabase/generalassembly/

Wolfrum, R. (a2002). *Art. 1.* In: B. Simma (ed.), The charter of the United Nations: a commentary, vol. 1, 2nd ed. Oxford University Press, Oxford.

Wolfrum, R. (b2002). *Art. 55.* In: Simma B (ed), The charter of the United Nations: a commentary, vol. 2, 2nd ed. Oxford University Press, Oxford

World Shortage of Cereals. 13 February 1946, UN Doc. A/RES/27 (I). URL= https://digitallibrary.un.org/record/669062?ln=en